

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Lenka Krajňaková

Využitie internetu na hodinách dejepisu

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Lenka Krajňaková

Kontakt na autora: Súkromná obchodná akadémia, Petrovianska 34, Prešov
lenka.krajnakova@inmail.sk

Názov OPS/OSO: Využitie internetu na hodinách dejepisu (tvorba príprav, zdroj informácií, učebný text)

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: PhDr. Ľubica Ďurechová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe / osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

štátny vzdelávací program, školský vzdelávací program, internet, zdroj informácií, využitie internetu, príprava na vyučovacie hodiny, regionálne dejiny, ukrajinský učebný text, anglický učebný text

Anotácia

Internet je v súčasnosti dôležitým faktorom, ktorý môžeme využiť na hodinách dejepisu na strednej odbornej škole. Predložená osvedčená pedagogická skúsenosť je výsledkom využitia internetu v praktickom vyučovaní. Sú prezentované: námety na vyučovaciu hodinu s konkrétnym využitím internetu ako zdroja historických máp, ako zdroja dobových audiovizuálnych prameň v k dejinám medzivojnového Československa a Európy; zdroje pre tvorbu učebných textov k regionálnym dejinám východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi a učebné texty v jazyku anglickom a ukrajinskom, ktoré je možné využiť pri vyučovaní na školách bilingválnych – anglicko – slovenských, resp. pri vyučovaní v školách s vyučovacím jazykom a s vyučovaním jazyka ukrajinského.

OBSAH

ÚVOD

1 DEJEPIS A INTERNET NA STREDNEJ ŠKOLE	7
1.1 Dejepis v ŠVP a ŠkVP ISCED 3A (stredná odborná škola).....	7
1.2 Využitie internetu na hodinách dejepisu.....	8
2 APLIKÁCIA INTERNETU DO VYUČOVANIA DEJEPISU - NÁMETY.....	9
2.1 Príprava na vyučovaciu hodinu – Versaillský mierový systém	9
2.2 Príprava na vyučovaciu hodinu - Československá republika na mape Európy.	13
3 INTERNET AKO MOŽNOSŤ PUBLIKOVAŤ K REGIONÁLNYM DEJINÁM	17
3.1 Polish foreign policy and Sub – Carpathian Rus in 1933 – 1939	17
3.2 Польська закордонна політика та Підкарпатська Русь у 1933-1939 рр.....	20
3.3 Literatúra k regionálnym dejinám Podkarpatskej Rusi	25
ZÁVER	26
Zoznam bibliografických zdrojov	27

ÚVOD

Školská reforma z roku 2008, ktorej podstatou je vyučovanie pre život - pre prax, vedie k potrebe maximálneho využitia inovatívnych metód a foriem vyučovania. Patria k nim napríklad: skupinové vyučovanie, globálna výchova, projektové vyučovanie, využitie exkurzií a ďalšie. Pri aplikácii týchto metód sa využívajú mnohokrát prostriedky informačno – komunikačných technológií (IKT) – počítače, notebooky, projekory, interaktívne tabule. Práve využitie IKT a ich aplikácia na vyučovanie humanitných predmetov na stredných odborných školách, tieto predmety zatriktívňuje, približuje ich žiakom a vďaka aplikácii IKT a „klasických“ vedomostí učiteľa (učiteľ je na vyučovaní koordinátorom vzdelávania), môžu žiaci vyhľadávať ďalšie informácie a ďalej prehĺbovať svoje vedomosti a zručnosti.

Práve internet je zdrojom mnohých informácií a prináša možnosť vyhľadávať v elektronickej podobe archívne dokumenty, artefakty, mapy, obrazy, a to čo je pri vyučovaní dejín dvadsiateho storočia veľmi pozitívne – archívne video a audio záznamy. Práca s internetom prináša možnosť vzájomných konzultácií žiakov a učiteľa, možnosti vzájomnej komunikácie, spolupráce, skúmania a hľadania nových informácií.

V súčasnosti sa vo vyučovaní humanitných predmetov okrem tradičných pomôcok – učebnica, klasické historické mapy, historické atlasy, materiálne zdroje – využívajú aj informačno – komunikačné prostriedky – PC, notebooky, elektronické súbory dejepisných máp, projekory, interaktívne tabule. Každý učiteľ využíva podľa možností tieto prostriedky.

Na Súkromnej obchodnej akadémii, Petrovianska 34, Prešov veľmi intenzívne využívam pri vyučovaní dejepisu v druhom ročníku študijných odborov internet – napr. portál youtube (audiovizuálne záznamy – ukážky z filmov, ukážky prejavov historických osobností, historické filmy, ktoré umožňujú žiakovi zoznámiť priamo so životom v minulosti, poznávajú napr. spôsob komunikácie, zmeny v jazyku (napr. oficiálna slovenčina v období prvej republiky), oblečenie dobové, dobové „problémy“, priamy dobový pohľad na mnohé „prelomové“ udalosti našich a svetových dejín – napr. Mníchovská konferencia, rozpad ČSR v marci 1939, vznik ČSR v roku 1918, vypuknutie druhej svetovej vojny,... Práve pri vyučovaní dejín 20. storočia je možné v maximálnej miere využiť IKT (najmä formou dobových prezentácií) a takto vytvoriť z dejepisu atraktívny predmet pre mladých ľudí vo veku 15 – 19 rokov.

Veľmi obľúbené je využitie internetu, ako zdroja filmov s historickou tematikou, ktoré je možné premietat' nielen ako materiál na vyučovaní, ale aj ako súčasť mimoškolskej činnosti žiakov. Využívame napr. filmy: Westerplatte (1967) – o vypuknutí druhej svetovej vojny, Jan Hus, Jan Žižka (1954, 1956) – k českým dejinám a problematike reformácie, Atentát (1964) – atentát na R. Heydricha, Križiaci (1957), Potopa (1972) – filmy k stredovekým dejinám Európy.

Dôležitým faktorom je, že mnohé filmy sú v pôvodnom znení s titulkami (nielen slovenskými a českými, ale napr. francúzsky film s anglickými titulkami), čo zvyšuje jazykovú gramotnosť žiakov.

IKT využívame aj k získavaniu historickým dokumentov v elektronickej podobe – napr. Česko-slovenská historická knihovna (www.psp.cz), kde sú prepisy stenografických záznamov rokovaní parlamentov na území ČR a SR od roku 1848.

Výsledkom pedagogickej praxe je niekoľko námetov, ktoré je možné použiť vo vyučovaní dejepisu na strednej odbornej škole:

Tvorba prípravy na vyučovanie so zakomponovaním využitia priamych historických prameňov v elektronickej podobe – mapy, filmy, dokumenty z československých dejín v období rokov 1918 – 1939 a dejín Európy v rokoch 1918 - 1939 (ukážka realizovanej prípravy).

Databáza zdrojov k dejinám regiónu východného Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny v medzivojnovom období.

Vytvorenie učebného textu k problematike regionálnych dejín – učebný text pre školy s vyučovacím jazykom ukrajinským (Польська закордонна політика та Підкарпатська Русь у 1933-1939 рр.) a učebný text pre vyučovanie anglického jazyka (bilingválne školy a príprava na maturitnú skúšku z anglického jazyka (Polish foreign policy and Sub-Carpathian Rus in 1933 – 1939)).

1 DEJEPIS A INTERNET NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE

1.1 Dejepis v štátnom a školskom vzdelávacom programe ISCED 3A (stredná odborná škola)

Dejepis ako vyučovací predmet je jeden z mála predmetov, ktoré sa učia na všetkých typoch základných a stredných škôl (mimo štátneho vzdelávacieho programu ISCED 3C). V štátnom vzdelávacom programe (ŠVP) ISCED 3A (gymnázium) je dejepis povinným vyučovacím predmetom v prvom až treťom ročníku s povinnou minimálnou dotáciou dve hodiny týždenne, na stredných odborných školách s úplným stredným odborným vzdelaním (ISCED 3B) je predmet dejepis s dotáciou po jednej hodine v prvom a druhom ročníku. Samozrejme každá škola má možnosť vo svojom školskom vzdelávacom programe (ŠkVP) upraviť si hodinovú dotáciu dejepisu v časti všeobecné vzdelávanie, kde je možnosť variovať 4 disponibilné hodiny. Niektoré stredné odborné školy (SOŠ) majú upravenú dotáciu vyučovacieho predmetu tak, že majú dve hodiny v prvom ročníku a dve hodiny druhom.

Podľa ŠVP je dejepis vyučovací predmet, ktorý je súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť. Súčasťou vzdelávacieho okruhu dejepis je učivo zo slovenských a všeobecných dejín. Je vybrané tak, aby žiaci mohli lepšie porozumieť súčasnosti, preto sa hlavný dôraz kladie na najnovšie dejiny až do súčasnosti. Obdobie praveku nie je zaradené vôbec, starovek a stredovek je zameraný na život ľudí a na ich odkaz dnešku.

Zo všeobecných dejín je zaradené do dejepisu to, čo znamenalo významnú zmenu s veľkým dosahom (svetovým alebo európskym), ďalej to, čo výrazne ovplyvnilo naše dejiny a takisto to, čo patrilo k základnému „kultúrnemu vybaveniu“ človeka dnešnej doby. Zastúpenie politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych dejín v jednotlivých historických epochách je rozdielne, pretože ho určujú zámery, ktoré sme si pre obsahový okruh dejepis stanovili. Žiak má poznať, akým historickým vývinom vznikala dnešná podoba spoločnosti, aby sa lepšie orientovali v súčasnosti. Výučba má posilniť žiakovo vedomie národnej príslušnosti, prispieť k jeho mravnému vybaveniu a k príprave na občiansky život v demokratickej spoločnosti. Dejepis má žiaka viesť k oceňovaniu kultúrnych historických pamiatok, ku starostlivosti o ne, a takisto o životné prostredie. Žiak nemá mať len vedomosti, ale má získať a prehĺbiť si rad schopností, napríklad schopnosti čerpať informácie z rôznych zdrojov, zhromažďovať ich, porovnávať, triediť, interpretovať, spracovávať do referátov, výkladov, pripravovať diskusiu.

V školských vzdelávacích programoch obchodná akadémia a ekonomické lýceum je postavenie dejepisu lepšie ako v ŠVP. Dotácia je vyššia o sto percent, koncepcne je dejepis rozdelený na obdobie od obdobia praveku až do začiatku dvadsiateho storočia (prvý ročník) a obdobia od prvej svetovej vojny do súčasnosti (druhý ročník). Vyučovanie dejepisu vychádza zo ŠVP, ale zároveň ponúka v hlbšom rozsahu ako ŠVP tieto okruhy – dejiny prvého československého štátu, obdobie vojnovnej Slovenskej republiky, problematiku Podkarpatskej Rusi v medzivojnovom období, ukrajinského národného hnutia v období pred a počas druhej svetovej vojny, ako aj postavenia a úlohy Poľska v rokoch 1918 – 1939. Tieto témy poskytujú žiakom možnosť hlbšie preniknúť do problematiky vzťahov slovanských národov v kontexte stredoeurópskych dejín a udalostí. Postavenie dejepisu nie je v súčasnom vzdelávacom systéme v Slovenskej republike na takom mieste ako by bolo potrebné. Len niekoľko predmetov formuje osobnosť žiaka (mladého človeka) pre budúcnosť a medzi nimi je aj dejepis. Ak nemá ľudstvo spätnú väzbu, ak si neuvedomujeme dôležitosť dejín pre našu budúcnosť, dopúšťame sa stále tých istých chýb a nedostatkov.

1.2 Využitie internetu na hodinách dejepisu

V súčasnosti nie je možné si predstaviť moderné a atraktívne vyučovanie histórie na všetkých typoch škôl bez použitia takých inovatívnych metód a foriem, ktoré sú pre mladých ľudí blízke. Jednou z možností, ako zatriktívniť dejepis aj na stredných odborných školách (SOŠ) je využitie učebni IKT k prezentácii nového učiva, k preverovaniu vedomostí, k tvorbe projektových úloh, seminárnych prác, referátov, k sledovaniu filmov s historickou problematikou a podobe.

Je však veľmi dôležité, aby sa mladí ľudia pod vedením učiteľa pohybovali na internete – v digitálnom svete – bezpečne.

Internet môžeme využiť pri vyučovaní dejepisu rôznym spôsobom, napr:

- *ako zdroj informácií* – žiaci majú možnosť získavať informácie z rôznych webových portálov pri tvorbe úloh a referátov na dejepis (napr. rôzne „free“ encyklopédie,
- *vyhľadávanie základných pojmov a definícií, historických faktov a udalostí,*
- *sledovanie dokumentárnych filmov a filmov s historickou tematikou,*
- *práca s odbornou literatúrou, odbornými článkami a štúdiami,*
- *práca s archívnymi materiálmi v digitálnej podobe,*
- *práca s mapami, dobovými fotografiami, dobovými mapami,*
- *videá a podcastingy,*
- *vzájomná komunikácia, diskusia a zdieľanie informácií na sociálnych sieťach,*
- *tvorba webových stránok k projektom a úlohám z dejepisu a ďalšie.*

Internet je veľmi pozitívnym zdrojom mnohých informácií a poznatkov. Napriek tomu v oblasti histórie a vzdelávania v tejto oblasti sú stále nenahraditeľné klasické zdroje informácií – najmä dobové dokumenty - archívalie (pretože napriek tvrdeniu mladých ľudí – nie všetko je na webe). Internet na jednej strane vedie k rozširovaniu možnosti komunikácie, k získavaniu nových informácií, k nájdeniu nových prameňov historického výskumu, výrazne zvyšuje jazykové kompetencie mladých ľudí, vedú ku kritickému mysleniu, na druhej sa stráca priama, bezprostredná komunikácia „face to face“, dochádza k „sociálnej izolácii“ a k neschopnosti nadviazať reálny vzťah, mnohí ľudia sa utiekajú k fiktívnemu svetu hier a nereality. To sú pozitíva, ale aj nebezpečenstvá internetu, na ktoré je potrebné upozorňovať.

IKT a teda aj internet rozvíjajú tieto kompetencie, ktoré sú pre budúcnosť nevyhnutelné:

- *tvorivosť a zmysel pre inovácie, komunikácia a spolupráca; vedecké myslenie a práca s informáciami, kritické myslenie, riešenie problémov a rozhodovanie sa; digitálne občianstvo a odhodlanie celoživotne sa vzdelávať a digitálna gramotnosť*

2 APLIKÁCIA INTERNETU DO VYUČOVANIA DEJEPISU – NÁMETY

2.1 Príprava na vyučovaciu hodinu – Versaillský mierový systém

Versaillský mierový systém – jeho základné princípy

Škola: Súkromná obchodná akadémia, Petrovianska 34, Prešov

Učebňa: odborná učebňa aplikovanej informatiky

Predmet: Dejepis

Ročník: Druhý

Trieda: 2.LA (študijný odbor – ekonomické lýceum)

Počet žiakov: 20

Počet notebookov: 20 + 1 notebook učiteľský

Čas vyučovacej hodiny: 2 x 45 minút (90 minút)

Tematický celok: Československo (Slovensko) v rokoch 1918 - 1939

Téma: Versaillský mierový systém – jeho základné princípy

Vyučovacie metódy: frontálne opakovanie, motivačný rozhovor, práca s internetom, práca s mapou

Vyučovacie pomôcky: učebnica dejepisu, notebooky (učebňa IKT), odborná literatúra, internet (Youtube.com), projektor, dejepisná mapa Európa v medzivojnovom období (1918 – 1939)

Ciele vyučovacej hodiny:

Kognitívne ciele:

- vymenovať 5 krajín, ktoré vznikli na troskách Rakúsko – Uhorska a vedieť ukázať na mape hraničné zmeny po roku 1918
- vymenovať minimálne 2 princípy / body mierových zmlúv: s Nemeckom, Rakúskom, Tureckom, Bulharskom a Maďarskom
- vymenovať najvýznamnejších predstaviteľov (predsedov vlády/ prezidentov): Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Japonsko, USA zúčastnených na Parížskej mierovej konferencii

Afektívne ciele:

- vysvetliť pojmy a zaujať svoj postoj k problematike a udalostiam týkajúcich sa pojmov - na základe získaných vedomostí - versaillsky systém, autonómia, demilitarizácia, Spoločnosť národov, slobodné mesto, právo národov na sebaurčenie

Psychomotorické ciele:

- samostatne vyhľadať pojmy, historické dokumenty a audio a video záznamy na internete
- na mape Európy (1918 – 1938) vedieť vyhľadať územné zmeny po prvej svetovej vojne

Štruktúra vyučovacej hodiny:

(všetky internetové odkazy sme mali predpripravené na učiteľskom notebooku – na lište)

Organizačná časť (5 minút)

- pozdrav, kontrola neprítomnosti a zápis do triednej knihy
- zapnutie notebookov a prihlásenie sa na intranet / do školskej siete / - každý žiak jeden notebook
- riešenie prípadných technických problémov
- oboznámenie žiakov s cieľom a štruktúrou hodiny

Motivačná fáza (15 minút)

Pomôcky: mapa Európy v rokoch 1918 – 1939 – Versaillský systém a vznik ČSR

1) *Hodinu sme začali motivačným rozhovorom* – hromadným ústnym opakovaním učiva z predchádzajúcej hodiny (Téma: Ruské revolúcie 1917). Využili sme internet a použili mapu Rusko v rokoch 1917 – 1921 – občianska vojna (<http://go.grolier.com/atlas?id=mh00113>)

Kládli sme otázky na vyvolanie predchádzajúcich skúseností a poznatkov žiakov:

Kým prejdeme na nové učivo, najskôr si spoločne zopakujeme, o čom ste hovorili na poslednej hodine. O čom ste hovorili na poslednej hodine? (.....). Aké revolúcie prebehli v Rusku v roku 1917?(.....), Kto bol posledným ruským cárom? (.....), Aký bol priebeh októbrovej revolúcie? (.....), Kto sa postavil proti moci boľševikov? (.....), Aké boli dôsledky ruských revolúcií pre ďalší vývoj krajín bývalého cárskeho Ruska? (.....),

Kedy a ako prebehla Februárová revolúcia? (.....) - použili sme odkaz na [http://sk.wikipedia.org/wiki/Febru%C3%A1rov%C3%A1_revol%C3%BAcia_\(1917\);](http://sk.wikipedia.org/wiki/Febru%C3%A1rov%C3%A1_revol%C3%BAcia_(1917);)

Kedy a ako prebehla Októbrová revolúcia? (.....) – použili sme odkaz na http://sk.wikipedia.org/wiki/Okt%C3%B3brov%C3%A1_revol%C3%BAcia;

Čo je diktatúra proletariátu? (.....), - použili sme odkaz na diskusia http://sk.wikipedia.org/wiki/Diktat%C3%BAra_proletari%C3%A1tu

Expozičná fáza (60 minút)

Po zodpovedaní motivujúcich otázok sme prešli k samotnej téme hodiny – *Versaillský mierový systém – jeho základné princípy*. Koncepciu hodiny sme postavili na prezentácii archívnych dokumentov z youtube.com – samostatné vyhľadávanie na internete podľa pokynov učiteľa - riadený rozhovor – výklad učiva.

Žiaci sa v tejto fáze oboznámili s novými informáciami a na základe nášho cieľavedomého pôsobenia a vlastnej aktívnej účasti pri práci s internetom si osvojili nové poznatky.

Do expozičnej časti sme zapojili aktivizujúce otázky, názorné pomôcky (dejepisné mapy na stene – Európa v rokoch 1918 – 1939), prácu s internetom – každý žiak má prístup k PC a internetu.

Položili sme základnú otázku: *Určime si základné zmeny, ku ktorým došlo v Európe po parížskej mierovej konferencii – princípy Versaillského systému. Určme si zmeny na mape Európy, ktoré sa týkajú porazených krajín a Ruska*. Každú zmenu ku príslušnej krajine sme žiakom priblížili a žiaci si na základe nášho pokynu vyhľadali základnú informáciu na internete. Pri jednotlivých zmenách sme postupovali rovnakým spôsobom – venovali sme sa jednotlivým krajinám a porovnali ich územný rozsah pred rokom 1918 a po roku 1918.

A) Rusko / Sovietske Rusko

Mapa Rusko a Sovietskeho Ruska (cca 10 minút) – každý žiak si vyhľadal na internete dve mapy podľa pokynu vyučujúceho: Rusko do 1918 a Rusko po roku 1918

Rusko 1917 - <http://www.nzhistory.net.nz/media/photo/map-russian-empire-1914>

Rusko po 1918 - http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Rzeczpospolita_1920.png

- Pozorovaním rozdielov na mapách sme zistili, že Rusko po roku 1918 prišlo o Fínsko, Poľsko, Litvu, Lotyšsko, Estónsko,... + krátka diskusia

B) Nemecké cisárstvo /Nemecká republika

Mapa Nemecko do 1918 a Nemecko po 1918 Demokracia (cca 10 minút) - každý žiak si vyhľadal na internete dve mapy podľa pokynu vyučujúceho: Nemecko do 1918 a Nemecko po roku 1918

Nemecko do 1918 – http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Deutsches_Reich1.png

Nemecko po 1918 - http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Deutsches_Reich1.png

- Pozorovaním rozdielov sme zistili, že Nemecko po roku 1918 stratilo: Alsasko, Lotrinsko, časť Sliezska, Gdaňsk, časť Pomoranska a časť Schlezwig – Hollstain,... + krátka diskusia

C) *Osmanská ríša / Turecko*

Mapa Osmanská ríša a Turecko po 1918 /1923 (cca 10 minút) - každý žiak si vyhládal na internete dve mapy podľa pokynu vyučujúceho: Osmanská ríša do 1918 a turecko po 1918

Osmanská ríša do 1923 <http://www.worldstatesmen.org/Ottoman.jpg>

Turecko po 1923 - http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/turkey.jpg

- Pozorovaním rozdielov sme zistili, že Turecko po roku 1918 / 1923 stratilo: územie Sýrie, Iraku, Jordánska, Izraela, Libanonu, Saudskej Arábie + krátka diskusia

D) *Bulharsko*

Mapa Bulharsko do 1918 a Bulharsko po roku 1918 (cca 10 minút) - každý žiak si vyhládal na internete dve mapy podľa pokynu vyučujúceho:

Bulharsko do 1918 -

http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Bu%20lgaria_trattato_di_Neuilly.gif

Bulharsko po roku 1918

http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Bu%20lgaria_trattato_di_Neuilly.gif

- Pozorovaním rozdielov sme zistili, že Bulharsko stratilo územie: Drinopolu, južnú Dobrudžu, prístup k Egejskému moru, Bosilegrad a Strumicu - + krátka diskusia

E) *Rakúsko – Uhorsko / Rakúsko a Maďarsko*

Mapa Rakúsko – Uhorsko do roku 1918 a mapa Rakúsko po 1918 a Maďarsko po 1918 (cca 10 minút) - každý žiak si vyhládal na internete dve mapy podľa pokynu vyučujúceho:

Rakúsko – Uhorsko do 1918 -

http://www.klubvtn.info/info_102_soubory/mapack_3.jpg

Rakúsko po roku 1918 - <http://www.zum.de/whkmla/histatlas/germany/austriaprof.gif>

Maďarsko po roku 1918 - <http://www.flaggenlexikon.de/fungarn.htm>

Fixačná, diagnostická fáza a aplikačná fáza (10 minút)

Počas týchto fáz sme si spoločne zopakovali a upevnili učebný materiál, prostredníctvom kladených otázok.

Otázky na opakovanie sme zadávali náhodne vybraným študentom.

- Aké územia stratilo – Turecko, Nemecko, Rakúsko, Maďarsko, Rusko a Bulharsko?
- Uved' aspoň 5 základných princípov Versaillského systému?

- Vysvetli pojem – autonómia, versaillský systém, demilitarizácia, Spoločnosť národov, slobodné meso, právo národov na sebaurčenie, mobilizácia, unitárny štát

Zadanie domácej úlohy (aplikačná fáza)

Žiakom sme zadali domácu úlohu:

1. Vyhľadajte na internete, kto boli ministerský predseda, resp. prezidenti Talianska, Francúzska, Veľkej Británie, USA a Japonska v roku 1918.

2. Vyhľadajte na internete, ktoré územie Nemecka sa po roku 1918 dostalo pod správu Spoločnosti národov.

2.2 Príprava na vyučovaciu hodinu - Československá republika na mape Európy

Škola: Súkromná obchodná akadémia, Petrovianska 34, Prešov

Učebňa: odborná učebňa aplikovanej informatiky

Predmet: Dejepis

Ročník: Druhý

Trieda: 2.LA

Počet žiakov: 20

Počet notebookov: 20 + 1 notebook učiteľský

Čas vyučovacej hodiny: 2 x 45 minút (90 minút)

Tematický celok: Československo (Slovensko) v rokoch 1918 - 1939

Téma: Československá republika na mape Európy

Vyučovacie metódy: frontálne opakovanie, motivačný rozhovor, práca s internetom, práca s mapou

Vyučovacie pomôcky: učebnica dejepisu, notebooky (učebňa IKT), odborná literatúra, internet (Youtube.com), projektor, dejepisná mapa Československo v rokoch 1918 – 1938, Československo v rokoch 1938 - 1939

Ciele vyučovacej hodiny:

Kognitívne ciele:

- vymenovať tri spojenecké zmluvy uzavreté prvej Československou republikou v rokoch 1918 – 1939

- definovať tri základné princípy vnútornej politiky a tri základné princípy zahraničnej politiky prvej ČSR
- vymenovať československých prezidentov v období rokov 1918 – 1939; vymenovať československých ministrov zahraničných vecí v rokoch 1918 – 1939

Afektívne ciele:

- vysvetliť pojmy a zaujať svoj postoj k problematike a udalostiam týkajúcich sa pojmov - na základe získaných vedomostí - versaillsky systém, československý národ, unitárny štát, demokracia, Malá dohoda, appeasement

Psychomotorické ciele:

- samostatne vyhľadať pojmy, historické dokumenty a audio a video záznamy na internete
- na mape ČSR (1918 – 1938) zakresliť miesta a územia, kde žili kompaktné národnostné menšiny: nemecká, poľská, maďarská, ukrajinská (rusínska)

Štruktúra vyučovacej hodiny:

(všetky internetové odkazy sme mali predpripravené na učiteľskom notebooku – na lište)

Organizačná časť (5 minút)

- pozdrav, kontrola neprítomnosti a zápis do triednej knihy
- zapnutie notebookov a prihlásenie sa na intranet / do školskej siete / - každý žiak jeden notebook
- riešenie prípadných technických problémov
- oboznámenie žiakov s cieľom a štruktúrou hodiny

Motivačná fáza (15 minút)

Pomôcky: mapa Európy v rokoch 1918 – 1939 – Versaillský systém a vznik ČSR

1) *Hodinu sme začali motivačným rozhovorom* – hromadným ústnym opakovaním učiva z predchádzajúcej hodiny (Téma: Versaillský systém). Využili sme internet a použili mapu Európy v rokoch 1920 <http://home.zonnet.nl/gerardvonhebel/1920.htm>.

Kládli sme otázky na vyvolanie predchádzajúcich skúseností a poznatkov žiakov:

Kým prejdeme na nové učivo, najskôr si spoločne zopakujeme, o čom ste hovorili na poslednej hodine. O čom ste hovorili na poslednej hodine? (.....). Aké nové štáty vznikli po prvej svetovej vojne? (.....), Ktorá krajina bola garantom Versaillského systému? (.....), Aké boli územné zmeny v Európe? (.....), Aké impériá zanikli? (.....), Aké boli dôsledky vojny v oblasti techniky, sociálneho systému, ľudských práv a slobôd? (.....),

Kedy vznikla Československá republika? (.....) - použili sme odkaz na http://sk.wikipedia.org/wiki/Prv%C3%A1_%C4%8Desko-slovensk%C3%A1_republika

Čo je to Cleverlandská dohoda? (.....) – použili sme odkaz na http://sk.wikipedia.org/wiki/Clevelandsk%C3%A1_dohoda;

Čo je to Pittsburská dohoda? (.....), - použili sme odkaz na http://sk.wikipedia.org/wiki/Pittsbursk%C3%A1_dohoda. - diskusia

Expozičná fáza (60 minút)

*Po zodpovedaní motivujúcich otázok sme prešli k samotnej téme hodiny - Základné princípy vnútornej a zahraničnej politiky 1. ČSR. Konceptiu hodiny sme postavili na prezentácii archívnych dokumentov z youtube.com – samostatné vyhľadávanie na internete podľa pokynov učiteľa - riadený rozhovor – výklad učiva. Žiaci sa v tejto fáze oboznámili s novými informáciami a na základe nášho cieľavedomého pôsobenia a vlastnej aktívnej účasti pri práci s internetom si osvojili nové poznatky. Do expozičnej časti sme zapojili aktivizujúce otázky, názorné pomôcky (dejepisné mapy na stene. Československo v rokoch 1918 – 1938, Československo v rokoch 1938 – 1939), prácu s internetom – každý žiak má prístup k PC a internetu. Položili sme základnú otázku: *Určime si tri základné princípy vnútornej politiky a tri základné princípy zahraničnej politiky prvej ČSR.* Každý princíp – informácie o základných bodoch – sme žiakom priblížili a žiaci si na základe nášho pokynu vyhľadali základnú informáciu na internete. Pri jednotlivých princípoch (bolo ich celkovo šesť) sme postupovali rovnakým spôsobom. (V prezentovanej záverečnej práci prezentujeme prácu s internetom pri jednom princípe vnútornej politiky a jednom princípe zahraničnej politiky).*

F) Princípy vnútornej politiky (30 minút)

1. *Konceptia československého národa (cca 6 minút) – každý žiak si vyhľadal na internete pojem „československý národ“, podľa pokynu vyučujúceho (<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cechoslovakismus>). Žiaci si prečítali základnú informáciu.*
 - po prečítaní (cca 3 min.) – zhrnuli sme pojem a vysvetlili v súlade s prezentovaným textom základné črty pojmu československý národ (čechoslovakizmus) + krátka diskusia
2. *Demokracia (cca 6 minút) - <http://sk.wikipedia.org/wiki/Demokracia> - postupovali sme podobne ako pri predchádzajúcom princípe*
3. *Unitárny štát (cca 6 minút) - http://cs.wikipedia.org/wiki/Unit%C3%A1rn%C3%AD_st%C3%A1t – postupovali sme ako pri princípe 1*

Na záver tejto časti sme využili 10 minútový časový úsek a cez projektor s použitím učiteľského notebooku sme pustili žiakom film o Bratislave z tridsiatych rokov 20. storočia (Bratislava 1919 – 1933, z programu Hľadání straceného času, s komentárom filmového historika Karla Čáslavského)

http://www.youtube.com/watch?v=emmwRucXM44&playnext=1&list=PLB8A0D86CF4151797&feature=results_video (čas trvania 10,02 minút)

G) Princípy zahraničnej politiky (30 minút)

1. *Versaillský systém (Versaillská sústava)*- (6 minút) – každý žiak si vyhľadal na internete pojem „versaillská sústava“, podľa pokynu vyučujúceho si http://sk.wikipedia.org/wiki/Versaillsk%C3%A1_s%C3%BAstava. Žiaci si prečítali základnú informáciu.
 - po prečítaní (cca 3 min.) – zhrnuli sme pojem a vysvetlili v súlade s prezentovaným textom základné črty versaillského systému (žiaci ovládajú problematiku versaillského systému z predchádzajúcich vyučovacích hodín)
2. *Malá dohoda* (6 minút) - http://sk.wikipedia.org/wiki/Mal%C3%A1_dohoda - postupovali sme podobne ako pri predchádzajúcom princípe.
3. *snaha o negáciu dôsledkov appeasementu v 30. rokoch* - (6 minút) <http://sk.wikipedia.org/wiki/Appeasement> - postupovali sme ako pri princípe 1

Na záver tejto časti sme využili cca 10 minútový časový úsek a cez projektor s použitím učiteľského notebooku sme pustili žiakom filmovú ukážku o mobilizácii československej armády v roku 1938 http://www.youtube.com/watch?v=uorV_wlC-tY&feature=related (čas trvania 10,01 min.)

Fixačná, diagnostická fáza a aplikačná fáza (10 minút)

Počas týchto fáz sme si spoločne zopakovali a upevnili učebný materiál, prostredníctvom kladených otázok.

Otázky na opakovanie sme zadávali náhodne vybraným študentom.

- Aké boli tri princípy československej zahraničnej politiky?
- Aké boli tri princípy československej zahraničnej politiky?
- Vysvetli pojem – demokracia, appeasement, mobilizácia, unitárny štát

Zadanie domácej úlohy (aplikačná fáza)

Žiakom sme zadali domácu úlohu:

1. Vyhľadajte na internete, kto boli československí prezidenti v rokoch 1918 – 1939
2. Vyhľadajte na internet, kto boli československí ministri zahraničných vecí v rokoch 1918 – 1939
3. Nakreslite mapu československého štátu v roku 1938 a zakreslite regióny, kde kompaktné žili národnostné menšiny: nemecká, poľská, maďarská, ukrajinská (rusínska)

3 INTERNET AKO MOŽNOSŤ PUBLIKOVAŤ K REGIONÁLNYM DEJINÁM

Regionálne dejiny sú dôležitým prvkom vyučovania národných dejín, resp. dejín nášho stredoeurópskeho priestoru. Štátny vzdelávací program umožňuje vytvárať školské vzdelávacie programy a v nich učebné osnovy tak, že je možné aplikovať vo výraznej miere aj regionálne dejiny. Internet umožňuje veľmi rýchlym a efektívnym spôsobom približovať výsledky historického výskumu, ktorý urobil učiteľ dejepisu k regionálnym dejinám, ďalším kolegom. Je preto veľmi dôležité, aby sa učiteľ dejepisu zapájal do hľadania nových poznatkov a informácií z dejín regiónu, kde žije. Zároveň, ak je to možné môže vytvárať aj učebné texty v jazykoch, ktoré sú buď jazykom komunity, alebo menšiny, ktorá žije na danom území (ukrajinský učebný text), alebo v jazyku, ktorý môžu využiť aj kolegovia jazykári pri vyučovaní cudzích jazykov v danom regióne (anglický učebný text).

V predloženej osvedčenej pedagogickej praxi približujeme a poskytujeme kolegom možnosť dvoch učebných textov k regionálnym dejinám medzivojnovnej Československej republiky.

3.1 Polish foreign policy and Sub – Carpathian Rus in 1933 – 1939.

The First World War formed the new arrangement of European and world relations. In Central Europe, in the area of the Baltic sea and Balkan new countries were established and the Polish state - II. Rzeczpospolita was re-established. The struggle with neighbours for the form of the Polish borders and the effort to assert the Polish policy in European context were the most significant factors of Warsaw policy during the inter-war period. The Polish state became a republic, but Marshal J. Piłsudski whose political influence was mostly seen in the foreign policy of the new state had a real power. II. Rzeczpospolita, during its whole existence, tried to stabilize its position by solving the territorial problems with Czechoslovakia and Lithuania to its own benefit and at the same time to defend its interests towards German territorial claims – Gdańsk and the question of corridor. In 1918 – 1924, the territory of the Polish state was stabilized but many problems were not solved in accordance with the Warsaw plans. In the following years, the orientation of Polish representatives was directed at intra-political events. As a consequence of these events there was the upheaval of Piłsudski in May 1926, the persecution of democratic and communist opposition, the reinforcement of army influence and the events of the year 1930 (the imprisonment of opposition MPs in the Brest fort) and the solving of Ukrainian question.

At the turn of 20's and 30's, the rescue regime was stabilized and Warsaw turned to active international policy again. After the year 1932 they started following the Piłsudski's aims to prefer their own and independent foreign policy. Since then, its head was the colonel Józef Beck. Beck's policy was not supported by real economic and military potential of Poland. Even though the Polish policy was based on unreal great power conception and on the balance principle between Germany and USSR. Warsaw stabilized its position by signing the non-aggression pact with the Soviet Union on 25 July, 1932 and the non-aggression declaration with Germany on 26 January, 1934. II. Rzeczpospolita unsuccessfully tried using its influence to keep up with European big powers and to form the zone of states in the region of Central and South-East Europe being completely under her political control. In Warsaw they assigned great significance to the conception of inter-sea area. J. Piłsudski said: "Poland will be great or nothing."

The relationship with Czechoslovakia and Lithuania which had never been normal and serene, geographical position between two European big powers – Germany and the Soviet Union, unsuccessful efforts to lean on Baltic states and Rumania, weaker position of France in Europe made the Polish representatives to operate the policy based on bilateral and individual solving of Polish interests.

Despite all these circumstances the Polish foreign policy, in 30's, was based on several basic principles – to retain the alliance with France, good relations with Germany and the Soviet Union, the protest against the effort of Germany to gain 'Eastern territories' back and to keep status quo in Gdańsk. Then there were few more important things. First, the good relations with other big powers – Great Britain, Italy, Hungary, Rumania, the Baltic republics Latvia and Estonia. Then disinterest in the question of Austria and definitely solving out the relation and territorial problems with Czechoslovakia and Lithuania. The position of Poland is getting worse from the second half of the year 1938. Although they managed to solve the question of Vilnius, Cieszyn and northern parts of Slovakia to its own benefit, worse relations with Berlin brought the Polish state impending danger of war in the year 1939. In summer 1939 it was obvious that there will be the conflict with Germany. Even the alliance with France and Great Britain did not manage to stop German expansion so II. Rzeczpospolita was destroyed in September 1939.

After the year 1932, one of the objectives of Polish foreign policy was to create the common border with Hungary on Carpathians arch. There was mutual distance, distrust and malice between II. Rzeczpospolita and the majority of its neighbours. In the region of Central Europe Hungarian kingdom was one of the few countries which had good relationship with Poland. In the first place there was a need of close and successful cooperation with this kingdom. One of the common issues of foreign policies of both countries was solving the question of Sub-Carpathian Rus (after 1 January 1939 Carpathian Ukraine). The effort of Budapest was logical – to restore the reign of St. Stephen crown in Carpathian hollow. In Warsaw there were a few reasons for activities in the area of Sub-Carpathian Rus. The Polish representatives considered Sub-Carpathian Rus to be an obstacle which restrained the cooperation between Poland and Hungary and at the same time it enabled Czechoslovakia to have direct contact with allies - Rumania and Jugoslavia - in anti-Hungarian treaty, the Little Entente. The next reason for Polish activities were national democratic liberties and rights of citizens in Sub-Carpathian Rus which they had as the citizens of Czechoslovakia - the only democracy in Central Europe. For the Polish government representatives these liberties and rights were a danger threatening the Polish identity of Polish state. In Sub-Carpathian Rus, the strong Ukrainian movement was coming into existence in 30's. Its political success after gaining the autonomy started considerably influencing the activities of representatives of Polish Ukrainian parties and Ukrainian citizens as well. The Polish Ukrainians, who lived in South-Eastern parts of Poland and there were a few millions of them, started to establish more radically their own rights. They wished to have equal economical and cultural rights with Polish majority and to gain political autonomy. All these Ukrainian efforts caused Warsaw problems which complicated its intra-political situation in time of being endangered by Germany. The interests of Polish representatives in Sub-Carpathian Rus were stronger because in Czechoslovakia there were plenty of Ukrainian emigrants from Eastern Poland who took an active part in Ukrainian-wide political events. Although Warsaw pointed at their activities and warned Czechoslovakia of them, they were not persecuted and discriminated in Czechoslovakia.

Warsaw policy towards Czechoslovakia was based on the opinion that this state is temporary. That's why the Poles tried to weaken this state and form different and better geopolitical situation in Carpathian region. Not only did Warsaw support some representatives of Slovak autonomy movement with the aim to establish Slovak state under the aegis of Poland, but also supported political movement in Sub-Carpathian Rus through its consulate. This movement asserted Polish interests and later closely cooperated with pro-Budapest political groups. So called, the Fifth colony was being formed which at crucial moment was supposed to fulfil the intention of both 'spiritual and historical' allies – Hungary and Poland. The interest of Warsaw representatives in the area of Carpathians also stemmed from the distrust of Czechoslovakia – Soviet alliance from the second half of 30's. The Polish political as well as military representatives considered Sub-Carpathian Rus to be the Soviet bridge to the West which could enable Soviet military and political influence penetrate into Europe in the period of the crisis. According to Warsaw, Czechoslovakia where plenty of Polish opposition representatives got exile and the Communist Party legally worked, became the country under the Soviet influence. The next reason of Polish activities connected with the most eastern region of Czechoslovakia was an effort to form on the border with USSR the alliance of countries under the Warsaw influence having the same aim – defence against the Soviet expanding interests. This alliance was to help Poland to get into South-East Europe and make it a regional big power. Sub-Carpathian Rus was a barrier which had to be destroyed. At the turn of 1938-1939 the importance of Sub-Carpathian Rus for Warsaw was increasing. The Polish defensive conception of crisis assumed, in potential conflict with Germany, that the last place of resistance would be in the South-East part of Poland. It was the place where the potential extension of borders with Rumania to common border with Hungary was the only area where the Polish army could rely on allied forces .

All these reasons motivated Poland to the active Carpathian policy. According to Warsaw representatives its problems could have been solved just by annexation of Sub-Carpathian Rus to Hungary. Warsaw assumed that her position would be stabilized and even strengthened. As a consequence, they started mutually useful cooperation based on historical and ideological identity with Hungary from the half of 30's. This friendship was to help not only these two nations but also to form new relations in Central Europe and stabilize it.

The Polish activities in Sub-Carpathian Rus were a part of complex Czechoslovakian operation. The main issue in the struggle for Ciesyżn or the Northern parts of Slovakia was bilateral Czechoslovakian (Slovakian) – Polish affair which influenced their relationship during the whole inter-war period. In Carpathian-Russian operation the affair had super-regional character. Not only did Poland, Hungary Sub-Carpathian Rus, Czechoslovakia actively take part but also, to a certain extent, Germany and Rumania. In Polish foreign policy Sub-Carpathian Rus had an important place because when solving out its position in accordance with Warsaw plans there were other possibilities for Poland to get to Balkan.

That's why Poland started to intervene in events in Sub-Carpathian Rus. The Polish consulate in Uzhgorod gave, from the beginning of 30's, material, financial and diplomatic support to the political representatives Poland oriented in Sub-Carpathian Rus. Not only did they behave according to Polish instructions requiring, for example, autonomy, the Russian language orientation but also they were against the Ukrainian political movement in Sub-Carpathian Rus whose activities influenced the motion of Ukrainian nation in Poland.

Warsaw and Budapest intensified their cooperation from the second half of 30's at the highest political and military places. The prime ministers of both governments met few times (1934,

1936). The negotiations of military representatives took place intensively in 1938 but finally there was not any real military cooperation. The idea of common border had its supporters not only among Polish public and political authorities but also among the representatives of the Polish catholic Church, a big group of Polish media and the Polish public.

Mainly in the last years of Czechoslovakia's existence, events in Sub-Carpathian Rus were closely observed by the representatives of legal Ukrainian organizations in Poland who were against the Polish policy towards Sub-Carpathian Rus, then against the revisionism and at the same time they significantly supported the autonomy of Carpathy-Ukrainian government.

In spite of the good relations with Hungary, the Polish representatives were critical to the hesistance of Hungary concerning the Sub-Carpathian Rus. Even during the Czechoslovakia's autumn crisis in 1938, Budapest did not take any military precautions which could have brought awaited result - common border. The only real 'so called military' action in Sub-Carpathian Rus – action called „Łom“ did not bring awaited results and had to be call off in November 1938. Warsaw expected a lot of this action. Moreover, it should have supported Hungarian military actions. Warsaw did not carry out any more plans organized by political and military groups.

At the turn of 1938-1939 the Polish Eastern policy collided with German interests in this region. Germany temporarily considered autonomous Sub-Carpathian Rus to be the important item of its Eastern policy. The support of autonomous government of A. Vološin and the efforts to set up the German consulates in Chust and Lvov created impression that the Germans assigned a big importance to Ukrainian issue. Consequently there were unfounded plans for setting up the Great Ukraine within Ukrainian movement in Europe and Sub-Carpathian Rus was to be its basic unit. Despite having worse relationship with Germany, Warsaw representatives continued with the preparations for creating the common Poland-Hungary border. In this situation, Budapest turned to Berlin because it played important role in the region of Central Europe. The annexation of Sub-Carpathian Rus to Hungarian kingdom in March 1939 closed the short Czechoslovakian history of this country. The common border with Hungary was achieved and Warsaw's aim was fulfilled. Unfortunately, Warsaw could not have made the use of this success and few months later II. Rzeczpospolita ceased to exist.

Sub-Carpathian Rus was not economically and politically developed area of Czechoslovakia and it did not have any significant military meaning for the existence of Czechoslovakia. On the other hand, in international policy it had become important but from the European point of view maybe forgotten region. It was mountainous country belonging to the state of Central Europe but with language and religious character of Eastern Europe. It was a crossroad joining Eastern Europe with Central Europe and Baltic regions with Balkan regions. It had an important place in geopolitical plans of many states. These were some of the reasons which made Warsaw foreign policy in 30's gain such a position in Sub - Carpathian Rus which would help Warsaw to assert its aims in Carpathian region. The significant support for the annexation of Sub - Carpathian Rus to Hungary, as the best solution for its further existence, belonged to its stable issues of Polish policy in the region of Central Europe in 1933 – 1939.

2.2 Польська закордонна політика та Підкарпатська Русь у 1933-1939 рр

Перша світова війна була причиною нової організації відносин у Європі та у світі взагалі. В центральній Європі, близько Балтійського моря та на Балканах, виникли нові держави та оновилася польська держава – II Речпосполіта. Боротьба поляків за новий державний кордон з сусідами та їхнє зусилля проводити в європейському просторі сильну польську політику стали найважливішими показниками варшавської політики в міжвоєнному періоді. Польська держава стала республікою, але владу було фактично зосереджено у руки маршала Й. Пілсудського, якого політичний вплив різко виявлявся у закордонній політиці нової держави. II Речпосполіта протягом усього існування пробувала свої позиції стабілізувати вирішенням територіальних питань щодо Чехословаччини та Литви заради себе та одночасно зберегти свої інтереси перед територіальними вимогами німців, маючись на увазі питання Гданська та польського коридору. У 1918-1924 рр. територію польської держави стабілізовано, але багато питань не вирішується згідно з уявленнями Варшави. У подальших роках інтерес представників Польщі спрямований до внутрішніх політичних подій, відображенням яких став переворот Й. Пілсудського у травні 1926 р., переслідування демократичної та комуністичної опозиції, посилення впливу армії та події 1930 р., рішення українського питання.

На зламі 20-х та 30-х рр. внутрішній режим Польщі стабілізований і Варшава удруге повертається до активної міжнародної політики. Після 1932 р., згідно з намірами маршала Пілсудського, починає Польща проводити власну та незалежну закордонну політику. Очолює нею з того самого року полковник Йозеф Бек. Але у політиці Й. Бека не було реальних економічних підстав, ні військового потенціалу Польщі, польська політика стояла на нездійсненній концепції великодержавності та на засадах рівності з Німеччиною та СРСР. Варшава посилила свої позиції прийняттям Пакту про ненапад з Радянським Союзом дня 25 липня 1932 р. та Декларації про ненапад з Німеччиною дня 26 січня 1934 р. II Речпосполіта пробувала, але неуспішно, дорівнювати своїм впливом іншим великодержавам в Європі та створити в межах центральної та південно-східної Європи зону держав, які мали повністю опинитися під її політичним впливом. Варшава приділяла велику увагу концепції міжмор'я.

Саме зв'язки з Чехословаччиною та Литвою, які, власне, ніколи не були безпроблемними, географічне розташування між двома європейськими великодержавами – Німеччиною та Радянським Союзом, неуспішність польських намагань спертися на Балтиці та Румунії, постійне послаблення позицій Франції в Європі призвело представників Польщі до політики, заснованої на двохсторонніх та індивідуальних рішеннях інтересів Польщі.

Польська закордонна політика всупереч згаданим обставинам виходила в 30-х рр. з декількох основних положень: утримання союзу з Францією, добрі стосунки з Німеччиною та Радянським Союзом та одночасно чинення опору німецьким насадам повернути «східні території», утримання «статус кво» (стан немінності) у Гданську. Важливими були й добрі взаємовідносини з іншими великодержавами – Великобританією, Італією, сприятливі відносини з Венгрією, Румунією та республіками Прибалтики - Латвією та Естонією, невтручання у питання Австрії та остаточне розв'язання питань стосовно території Чехословаччини та Литви. Однак від половини 1938 року позиції Польщі ускладнюються та наперекір розв'язанню питання стосовно Вільна, Тешина та північної частини Словаччини на користь Польщі, погіршення

відносин з Берліном веде Польщу у 1939 р. до безпосередньої загрози війною. Улітку 1939 р. вже відомо, що конфлікт з Німеччиною необхідний. Зупинити експансивність Німеччини не зможе ні союз з Францією та Великобританією. II Ржечпосполіта у 1939 р. занепадає.

Метою польської закордонної політики у 1932 р. було, крім іншого, створення спільного кордону з Венгрією на дузі Карпат. II Ржечпосполіта сусідські відносини будує з переважною більшістю суміжних держав на надзвичайній стриманості, недовір'ї, або ненависті. Єдиною державою центральної Європи, з якою Польща утримувала майже безпроблемні зв'язки, була Венгерська монархія. Іменно у зв'язку з тією державою висунено питання необхідності наполегливої та передусім успішної співпраці. Спільним моментом закордонної орієнтації обох держав стало вирішення питання Підкарпатської Русі (після 1 січня 1939 р. Карпатської України).

Намагання Будапешту були логічними – оновлення панування угорського королівства у карпатській улоговині. До активної діяльності на території Підкарпатської Русі призвело Варшаву декілька причин: представники Польщі вважали Підкарпатську Русь перепоною з географічної точки зору, яка обмежувала польсько-мадярську співпрацю та одночасно сприяла Чехословаччині утримувати прямі контакти з союзниками - членами протимадярської Малої угоди – Румунією та Югославією. Подальшою причиною щодо польської ініціативи були національно-демократичні права та свободи людей – населення Підкарпатської Русі, які оці права споживали як жителі Чехословацької Республіки – єдиної демократичної держави в центральній Європі. Якраз оці привілеїї стали для представників польської влади загрозою при зберіганні всього польського у своїй державі. Справа в тому, що на території Підкарпатської Русі формується сильне українське спрямування, якого політичні успіхи, передусім після проголошення автономії, почали дуже виразно впливати на діяльність представників польських українців та й усього українського населення. Польські українці, які проживали на південно-східній території Польщі як кількомільйонне населення, почали радикально добиватися своїх прав на політичну автономність та господарську і культурну рівність з польською майоритою. Всі найменовані насаги, очевидно, були для Варшави проблемою, яка ускладнювала внутрішньополітичну ситуацію Польщі якраз в тому періоді, коли небезпека загрожувала з боку Німеччини. Інтерес до Підкарпатської Русі з боку польських представників був зумовлений ще й тим, що у тій же частині чехословацької території діяло чимало українських емігрантів, утекших із східної Польщі, які активно включались у всеукраїнське політичне діяння. Всупереч намаганням Варшави, щоб звернути на це увагу чехословацьких урядів, ЧСР не проводило їхнього переслідування ані інших способів дискримінування таких осіб.

Політика Варшави щодо Чехословаччини стоїть на думці лише тимчасового існування чехословацької держави. Через те поляки намагалися послаблювати її та створювати інший, для них прийнятніший склад карпатського регіону. Варшава активно підтримує не лише представників словацького автономістського руху з метою створити словацьку державу під егідою Польщі, але посередництвом польського консульства в Ужгороді й політичне спрямування на території Підкарпатської Русі, яке захищало інтереси Польщі та пізніше активно співпрацювало з політичними угрупованнями в інтересах Будапешту. Сформовано було т. зв. п'яту колону, завданням якої було у вирішальному моменті здійснити всі наміри обох, з історичного боку та духовної спорідненості союзників - Венгрії та Польщі. Інтерес представників Варшави до території Карпат виникає одночасно й з їхнього недовір'я до чехословацько-радянського союзу з 2-ї

половини 30-х рр. Політичні та військові представники Польщі бачили Підкарпатську Русь містком на захід, яким вдасться проникнути радянському впливу як військовому, так і політичному в Європу якраз у моменті виникнення кризової ситуації. Одночасно Чехословацька Республіка, в якій знайшло тимчасову домівку чимало польських опозиціонерів та в якій легально діяла комуністична партія, з погляду Варшави опинилася під впливом Радянського Союзу. Подальшою причиною активної діяльності Польщі щодо східного регіону чехословацької держави був намір створити на кордоні з СРСР союз держав під впливом Варшави, поєднання яких мало спільну мету – захист перед експансією Радянського Союзу. Якраз метою виникнення цього союзу було допомогти Польщі добитися сильного впливу в південно-східній Європі та створити на тутешній території великодержаву. Адже, Підкарпатська Русь означала для Польщі перепону, яку необхідно було подолати. Ще більшу вагомість набуває Підкарпатська Русь у політиці Варшави на зламі 1938-1939 рр. У випадку виникнення конфлікту з Німеччиною концепція захисту Польщі полягала саме в тому, що останнє місце активного протидіяння (опору) передбачала на території південно-східної Польщі і в зв'язку з тим поширення власного кордону аж на територію Румунії та спільне межування з Венгрією могли стати єдиним простором, в якому Польща могла б спертися на допомогу оцих держав.

Усі наведені факти були підставою для Польщі до її активного діяння у карпатській політиці. Чимало проблем Варшави могло бути розв'язано, на думку Варшави, якраз поєднанням Підкарпатської Русі до мадярської держави. Варшава передбачала, що її позиції будуть стабілізовані, якщо не підкріплені. Через те розпочалася з Венгрією з 2-ї половини 30-х рр взаємно вигідна співпраця на основі історичного та ідейного ототожнення. Поглиблення взаємних приятельських відносин мало, на думку представників Варшави, служити не лише обом народам, але й допомогти у формуванні нових зв'язків у центральній Європі та в стабілізуванні її взагалі.

Діяння Польщі на Підкарпатській Русі були складовою частиною продуманої комплексної протичехословацької акції. У суперечці стосовно Тешинська чи північних територій Словаччини йшлося про двосторонні зв'язки чехословацько(словацько)-польські, які через те залишились такими весь міжвоєнний період. Щодо карпаторуського питання, йшлося про проблему надрегіонального характеру. Активну участь у ньому брали Польща, Венгрія та, очевидно, чехословацька держава, але у більшій або меншій мірі й Німеччина та Румунія. Підкарпатська Русь у закордонній політиці Польщі посідала важливе місце через те, що вирішення питання її місця згідно з намірами Варшави могли відкрити подальші можливості проникнення Польщі у Балкани.

Польща через те почала брати активну участь у подіях Підкарпатської Русі. Консульство Польщі в Ужгороді проводило від початку 30-х рр. інтенсивну матеріальну, фінансову, але й дипломатичну підтримку політичних представників Підкарпатської Русі – прихильників Польщі, які не лише проводили діяльність за розпорядженнями Польщі, вимагаючи, наприклад, автономності Підкарпатської Русі, російсько-мовного спрямування, але одночасно діяли й проти українського політичного руху на Підкарпатській Русі, вплив якого проявлявся і в українському національному відродженні у Польщі.

Варшава та Будапешт у зв'язку з тим поглибили від половини 30-х рр. взаємну співпрацю на найвищих політичних та військових місцях. Декілька разів зустрілися

прем'єр-міністри обох урядів (1934, 1936), дуже активно проводилися переговори військових представників передусім у 1938 р., але до взаємної військової співпраці фактично не дійшло. Прихильників щодо спільного кордону було не лише з боку польських офіційних та політичних кіл, але й з боку польської католицької церкви та великої групи польських засобів масової інформації чимало та одночасно польська громадськість була до тої думки прихильна. Події на Підкарпатській Русі, передусім протягом останніх років існування чехословацької держави, з великим інтересом слідували й представники законних українських об'єднань, організацій у Польщі, які відкидали польську політику стосовно Підкарпатської Русі, будапештський ревізіонізм та одночасно чітко обстоювали думку автономного карпатоукраїнського уряду.

Представники Польщі всупереч добрим взаємовідносинам з Венгрією критикували її за нерішучість щодо Підкарпатської Русі, тому що Будапешт не вчинив протягом чехословацької кризи восени 1938 р. жодних заходів, принесивши очікуваного результату – спільний кордон. Єдина реальна польська паравоєнна подія на Підкарпатській Русі – акція «Лом», від якої Варшава багато очікувала і яка мала бути підтримкою для мадярських воєнних операцій, не принесла очікуваних результатів і змушено було її в кінці 1938 р. закінчити. Подальших планів, підготовлених політичними та військовими колами у Варшаві, не було здійснено.

Польська політика сходу саме на зламі 1938-1939 рр. натрапляє на інтереси Німеччини щодо згадуваного регіону. Німеччина вважала тимчасово автономність Підкарпатської Русі важливим моментом своєї східної політики. Підтримка автономного уряду А. Волошина та намагання влаштовувати німецькі консульства у Хусті і Львові створювали враження, що німці надають українському питанню великої вагомості. Наслідком цього в українському русі в Європі появилися плани, не маючи підстави про виникнення великої України, яка мала мати свій початок у Підкарпатській Русі. І наперекір погіршенням зв'язків з Німеччиною, представники Варшави продовжували працювати на підготовці створення німецько-мадярського кордону. У тій же ситуації Будапешт звернувся до Берліна, бо той був якраз вирішальним чинником центрального регіону Європи. Приєднання Підкарпатської Русі до мадярського королівства у березні 1939 р. закрило короткий епізод чехословацької історії цієї держави. Варшава досягла своєї мети – спільний кордон з Венгрією, але у подальших місяцях свого існування цього успіху вона не зможе використати та через декілька місяців II Речпосполіта занепадає.

Підкарпатська Русь не була економічно та політично розвиненою територією чехословацької держави і навіть для самого існування ЧСР не мала великого військового значення. Однак у міжнародній політиці вона була важливою, хоч в рамках європейського контексту забутою територією. Гірська земля, яка належала державі центральної Європи, але за характером мови та релігії була Підкарпатська Русь територією східноєвропейською. Підкарпатська Русь стала перехрестям, яке з'єднувало Схід Європи з її центром, землі Прибалтики з Балканами. З географічно-політичної точки зору посідала у планах многих держав важливе місце. Ось, і такі причини призвели представників варшавської закордонної політики 30-х рр. до намагань здобути на території Підкарпатської Русі такі позиції, які би уможливили Польщі здійснити свої наміри в карпатському регіоні. Чітка підтримка думки про приєднання Підкарпатської Русі до Венгрії як найкращого розв'язання питання її подальшого існування, належала до незмінних факторів польської політики в центрі Європи у 1933-1939 рр.

3.3 Literatúra k regionálnym dejinám Podkarpatskej Rusi

- LAVOVÁ, M.: Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska (1936 – 1938 do Mnichova). In: *Historický časopis*, r.XIV, 1966, č. 4, s.608-637.
- LAVOVÁ, M.: Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska (1936-1938- do Mnichova). In: *Historický časopis*, r.XV, 1967, č. 1, s.64-134.
- LAVOVÁ, M.: Československá otázka v diplomatických spisoch horthyovského Maďarska (október 1938 - od Mnichova po viedenskú arbitráž). In: *Historický časopis*, r.XV., 1967, č.2, s.247-307.
- BALCERAK, W.: Poľská politika vŕči Československu v dobe Mnichova. In: *Slovanský prehľad*, r.LXXIV, 1988, č.5, s.399-403.
- BORÁK, M.: Obrana Podkarpatskej Rusi (ŕíjen 1938 - bŕezen 1939). In: *Česko-slovenská Historická ročenka 1997*, s.165-178.
- BYSTRICKÝ, V. - DEÁK, L.: Európa na prelome. Diplomatické a politické vzťahy v rokoch 1932 - 1933. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda 1973.
- ČEREDNIČENKO, V.P.: Nôž do chrbta. Protičeskoslovenská činnosť ukrajinských nacionalistov v 30-tych rokoch. In: *Nové Slovo*, 8.12.1988, 15.12.1988, 22.12.1988.
- DANILÁK, M.: Podkarpatská Rus v politike susedných štátov (1918-1938). In: *Veľká politika a malé regióny 1918-1939*. Prešov: Universum 2002, s.59 - 82.
- DEÁK, L.: *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938*. Bratislava: Veda 1986.
- FANO, Š.: Protičeskoslovenské ostrie poľsko-maďarského zblížovania v rokoch 1934-1936. In: *Slovanský prehľad*, r. LVI, 1970, č.1, s.342-347.
- FANO, Š.: Zakarpatská Ukrajina v politických kalkuláciách susedných štátov v období od Mnichova po marec 1939. In: *Slovanské štúdie XI História*, Bratislava 1971, s.61-79
- FANO, Š.: Poľsko a Zakarpatská Ukrajina v prvej polovici tridsiatych rokov. In: *Slovanské štúdie XIV História*, Bratislava 1971, s. 85-105.
- KVAČEK, R.: *Nad Evropou zataženo. Československo a Evropa 1933- 1937*. Praha: Svoboda 1966, 451 s.
- ROMPORTLOVÁ, M.: Maďarská zahranične politická doktrína a Poľsko v medziválečnom období. In: *Slovanské historické studie 23*, 1997, s.69-77.
- SUŠKO, L.: Podkarpatská Rus ako autonómna krajina pomníchovskej - druhej ČSR. In: *Česko-slovenská historická ročenka 1997*, Brno 1997, s.145- 163.
- SUŠKO, L.: Nemecká politika voči Slovensku a Zakarpatskej Ukrajine v období od septembrovej krízy 1938 do rozbitia Československa v marci 1939. In: *Československý historický časopis*, r.XXI, 1973, č.2, s.161 – 191.
- SUŠKO, L.: Rokovania o autonómii Zakarpatskej Ukrajiny od roku 1936 do leta 1938. In: *Nové obzory 15*, Košice 1973, s.33 – 59.
- ŠVORC, P.: *Zakliata krajina. Podkarpatská Rus 1918 – 1946*. Prešov: Univerzum 1996..
- ŠVORC, P.: *Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (1919-1939.)* Prešov: Universum 2003.
- ŠVORC, P.: *Podkarpatská Rus 1918 – 1946. II.časť*, Prešov: Metodické centrum 1996.

ZÁVER

Moderná doba si vyžaduje v maximálnej miere využiť pri vyučovaní procese moderné didaktické a metodické postupy. K inovatívnym metódam, ako je napr. globálna výchova, brainstorming, projektové vyučovanie a ďalšie, patrí využitie IKT. Na hodinách dejepisu využívame nielen klasické metódy vyučovania a klasické zdroje historické „trojrozmerné“ pramene. Práve vďaka IKT a internetu sa žiaci dostávajú k takým prameňom, informáciám, ktoré by reálne nemali možnosť využiť. Či už ide o digitalizované noviny, časopisy, obrazy, knihy, mapy, ktoré napríklad na Slovensku ani nie je možné získať. Mladí ľudia si vyžadujú získavanie a hľadanie množstva informácií a vedomostí z multimediálnych prostriedkov, ktorými sú napríklad internet, televízia a počítače.

Dejepis je síce vyučovací predmet, ktorý nám približuje minulosť, táto minulosť však môže preniknúť do súčasnosti práve využitím internetu. Veď napríklad portál youtube.com, ktorý je veľmi populárny nám pomáha ukázať život vo svojej realite, napr. vďaka množstvu dobových filmov, ktoré reflektujú priamu skutočnosť.

Využívaním moderných inovatívnych metód na vyučovaní dejepisu sa učiteľ približuje mysleniu mladých ľudí. Moderný pedagóg musí pracovať s elektronickými didaktickými prostriedkami, ale zároveň ich kombinovať s prácou s tradičnými postupmi – návšteva múzeí, galérií, práca so starými knihami a podobne. Učebné texty z dejepisu, k regionálnym dejinám, ktoré vytvára učiteľ, sú pre žiakov prehĺbením informácií, ponúkajúce možnosť poznať hlbšie komunitu, priestor, čas v ktorom žili predkovia žiaka a jeho rodiny.

Východnou kombináciou „nových“ metód vyučovania (vyžitie IKT – internet, interaktívna tabuľa, PC, notebooky, programy napr. editor dejepisných máp k národným dejinám) a „tradičných“ metód (exkurzia, práca s dobovou tlačou, knihami, návštevy múzeí) sa vytvára u žiaka pozitívny vzťah k predmetu dejepis, k histórii ako súčasť ľudského a spoločenského života a zároveň sa zvyšuje motivácia žiakov a samotné vyučovanie sa stalo efektívnejšie, názornejšie a zaujímavejšie aj na stredných odborných školách.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BRESTENSKÁ, B. 2009. Premena školy s využitím informačných a komunikačných technológií. Využitie IKT v danom predmete. Košice: 2009. ISBN 978-80-8086-143-8.
2. Školský vzdelávací program Obchodná akadémia. Súkromná obchodná akadémia 2010 Schválené dňa 31. 8. 2010 (rukopis).
3. Školský vzdelávací program Ekonomické lýceum. Súkromná obchodná akadémia 2010 Schválené dňa 31. 8. 2010 (rukopis).
4. Štátny vzdelávací program ISCED 3A pre skupinu študijných odborov 63,64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania. 2008, 2010. Publikované na: <http://www.siov.sk/statne-vzdelavacie-programy-isced-3a/10611s>.
5. Učebné osnovy predmetu Dejepis. In: Školský vzdelávací program OBCHODNÁ AKADÉMIA 2008. Schválené pod číslom UO – OA – 1/2008 dňa 31. 8. 2010 (rukopis)
6. Učebné osnovy predmetu Dejepis. In: Školský vzdelávací program EKONOMICKÉ LÝCEUM. Schválené pod číslom UO – OA – 10/ 2010 dňa 31. 8. 2010 (rukopis)